

2020'li Yıllara Girerken SAVAŞIN DEĞİŞİMİ VE TÜRKİYE

“

21. yüzyılın ilk çeyreğinin sonuna doğru yaklaşırken geride kalan 20 yılda Türkiye'nin yakın çevresinde yaşanan pek çok gelişme; içerisinde bulunduğumuz coğrafyada var olmanın ne kadar zor olduğunu, üniversite ve sanayii işbirliği ile modern savaş teknolojileriyle donatılmış bir orduya sahip olmanın önemini ve yaşanan gelişmeleri yakından takip ederek ortaya çıkan sorunlara pro-aktif bir şekilde müdahale edebilmenin varoluşsal bir öneme sahip olduğunu göstermiştir.

”

Sertaç Canalp Korkmaz

Doktora Öğrencisi, Polis Akademisi

İçerisinde bulunduğu coğrafya Türkiye için pek çok avantajı ve dezavantajı beraberinde getirmektedir. Ülkeyi kültürel açıdan zengin kılan söz konusu coğrafi konumlanış, aynı zamanda bu zenginlikleri kırılganlığa çevirme riskine sahiptir. Bunun en açık örneği ise Ortadoğu'da gerek etnisite gerek mezhep merkezli devam eden savaşların sınıraşan etkilere sahip olmasıdır. Ayrıca, Türkiye'nin hidrokarbon rezervler açısından dünyanın önde gelen ülkeleriyle aynı havza içerisinde yer alması ve her geçen gün bu kaynakların dağıtım ve nakil aşamalarında artan rolü ise ülkeyi jeopolitik açıdan ayrıcalıklı bir konuma taşımaktadır. Günün sonunda ulaşılan bu konum devlet aygıtına güçlü bir orduya sahip olmayı ve bu ordunun ihtiyaçlarını da azami ölçüde ülke içerisinde karşılamayı zorunlu hale getirmektedir. Bu noktada ise güçlü bir ordunun ne anlama geldiğini tanımlamak gerekir.

“

21. yüzyılda Ortadoğu merkezli mevcut güvenlik ortamına bakıldığında, konvansiyonel tehditlerin varlığını korumasıyla birlikte, devlet dışı silahlı aktörlerin daha fazla ön-plana çıktığı bir 20 yıla şahit olduk.

”

Öncelikle güçlü ordu demek sadece sayısal açıdan büyüklük ile sınırlanabilir. Güçlü ordu, kendisinin ya da dünya ordularının karşılaştığı sorunlardan dersler çıkarıp içerisinde bulunduğu dönemi iyi analiz ederek bir sonraki savaş alanına kendisini hazırlayan, eğitim-doktrin ihtiyaçlarını bu gelişmeler ekseninde güncelleyip donanımı da bu paralelde güçlendiren, harbe hazırlık seviyesi ile caydırıcılığı yüksek olan ve personelinin kullanacağı silah ve teçhizatı azami ölçüde milli imkân ve kabiliyetlerle karşılayabilen ordudur.

21. yüzyılda Ortadoğu merkezli mevcut güvenlik ortamına bakıldığında, konvansiyonel tehditlerin varlığını korumasıyla birlikte, devlet dışı silahlı aktörlerin daha fazla ön-plana çıktığı bir 20 yıla şahit olduk. Bu da sadece konvansiyonel bir yapılanma üzerine kurulu orduyu değil; devlet dışı silahlı ak-

törlerin de yaratmış olduğu asimetrik tehditlere karşı mücadele edebilecek bir ordu yapılanmasına ihtiyaç duyulduğunu göstermiştir.

Türkiye, 1984 yılından beri terör örgütü PKK ile yürüttüğü mücadelede önemli bir tecrübe kazanmıştır. 1990'lı yıllardan itibaren yavaş da olsa Soğuk Savaş'ın getirdiği hantal kuvvet yapılanmasını terk eden TSK, bu kapasitesini artırmaya devam etmektedir. Ancak ilerleyen yıllarda yeni bir yapılanmaya ihtiyaç duyması kaçınılmazdır. Daha önce Al Jazeera Türk'ün web-sitesinde emekli Korgeneral İsmail Hakkı Pekin tarafından ele alınan bir yazı dizisi bu noktada önemli tespitleri içermektedir. İleri okumalar yapmak isteyenler ise "Revolution in Military Affairs" kavramı üzerine yazılan çalışmalara bakabilirler.

21. yüzyılda 20 yıl geride kalırken, savaş alanında radikal değişimlerin yaşanmasının öngörüldüğü ve Batılı orduların uzun zamandır ciddi hazırlıklar içerisinde bulunduğu yeni bir 10 yıllık döneme girmiş bulunuyoruz. Geride kalan 20 yıl, yakın çevremizde yaşanan gelişmeler nedeniyle Türkiye açısından oldukça ders verici gelişmelerle dolu olmuştur. Peki, geçmişten günümüze yaşanan gelişmelerde neler öne çıktı?

Konvansiyonel Silahlanma

Her ne kadar silahlanma alanında çeşitlilik yaşanıyor olsa da yakın

çevremizdeki ülkelerin savunma politikalarında konvansiyonel silahlar hala hatırı sayılır bir yere sahiptir. Rusya'nın süper güç olması nedeniyle liste dışında bırakılması durumunda, İran'ın nükleer güç olma yönündeki politikaları ve İsrail'in nükleer kapasitesi dışında yakın çevremizdeki diğer ülkelerin daha çok konvansiyonel olarak ordularına yatırım yaptığı görülmektedir.

“**Asimetrik savaş araçlarına başvuran devlet dışı silahlı aktörlerin artan varlığı, konvansiyonel silahlanmayı merkeze alan orduların ilerleyen süreçte stratejik başarıyı kazanmalarının zor olacağını göstermektedir.**”

Suudi Arabistan'ın ve Körfez ülkelerinin karşılaştıkları tehditlere cevap verecek bir şekilde konvansiyonel olarak artan silahlanmaları ve Mısır'ın da Doğu Akdeniz'de dengeleri değiştirecek şekilde ordusunu modernize etme çalışmaları Türkiye açısından yakından takip edilmesi gereken başlıklar olarak öne çıkmaktadır.

Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Suudi Arabistan ordularının son yıllarda modern konvansiyonel silahlara yaptığı yatırımlara rağmen sürdürdükleri askeri operasyonlarda sonuç alamadığı da görülmektedir. Çünkü her iki ülkenin askeri kurumsal kapasitesi zayıftır. Henüz büyük hareketler yürütebilecek bir kurmay aklı ve devlet geçmişine sahip değildirler. Ayrıca sahadaki mücadelenin salt konvansiyonel harp araçlarıyla kazanılması artık imkânsız durumdadır. Çünkü asimetrik savaş araçlarına başvuran devlet dışı silahlı aktörlerin artan varlığı, konvansiyonel silahlanmayı merkeze alan orduların ilerleyen

süreçte stratejik başarıyı kazanmalarının zor olduğunu göstermektedir. Bunu da Yemen örneğinde çok ciddi bir şekilde görmekteyiz.

Devlet Dışı Silahlı Aktörlerin Yeni Savaşlarda Ön Plana Çıkması

1979 yılında Sovyetlerin Afganistan'ı işgal etmesinden bu yana devlet dışı silahlı aktörlerin (DDSA) savaş alanındaki rolü ve etkileri giderek artmaya başlamıştır. Bu aktörler kimi zaman kendi hedefleri kimi zaman da başka aktörlerin hedefleri için savaş alanında yer almaya başlamışlardır.

Bu aktörlerin sayısının artıyor oluşu ve organizasyonel yapılarının homojen olmaması, ordular için karşılaşılan bu tehdide dair istihbarat toplanmasını zorlaştırmaktadır.

DDSA'ların sahip olduğu askeri kapasitenin ve silah-mühimmat trafiğinin yakından takip edilmesi ise farklı seviyelerde istihbarat araçlarına sahip olmayı gerekli kılmaktadır. Bu da değişen savaş ortamı açısından savunma yapılanması içerisinde müstakil ve emir-komuta açısından bürokratik hantallıktan uzak askeri istihbarat mekanizmasına sahip olmakla mümkündür. TSK, terör örgütü PKK ile olan mücadelesi ile birlikte devlet dışı silahlı aktörler ile nasıl mücadele edilmesi gerektiği konusunda önemli bir tecrübe kazanmıştır. Sadece PKK ile değil, aynı zamanda farklı motivasyonlara sahip terör örgütleriyle de mücadele ediyor oluşu ve bunun ağırlıklı olarak sınırlarının ötesinde gerçekleşiyor olması TSK'yı bu noktada öne çıkarmaktadır.

Mekân Değiştiren Savaşlar

Türkiye'nin yakın çevresindeki coğrafyada Soğuk Savaş'ın bitmesinden bu yana meydana gelen savaşların bir kısmı meskûn ma-

hallerde, yani kentsel alanlarda meydana geldi. Tarihsel süreçte pek çok örneği olan bu savaş türü elbette yeni bir kavram değildir. Ancak tehditlerin değişen doğası ve artan yıkıcılıkları dikkate alındığında meskûn mahal harbi tarihinde hiç olmadığı kadar ciddi bir tehdit haline dönüşmüştür.

Her geçen gün artan ve artarken de kentleşen dünya nüfusu, savaşların her geçen gün daha fazla kentsel alanlarda meydana geldiğini göstermektedir. Rusların Grozni'de; Amerikalıların Irak'ın Sadr City, Felluce, Anbar gibi yerleşim yerlerinde; İsrail'in 2006 yılında Lübnan Hizbullah'ı ile yaptığı savaşta ve 90'lı yıllarda Balkanlarda yaşanmış olan iç savaşlarda meskûn mahal harbinin yıkıcılığı ve bu harbin doğasının zorluğu net bir şekilde görülmüştür. Türkiye ise bu noktada NATO ittifakı içerisinde yer almasına rağmen, yaklaşmakta olan söz konusu harbin doğasını anlamakta geç kalmış ancak; hızlı şekilde kendisini bu savaş türüne adapte etmiştir. Temmuz 2015 sonrası süreçte ülkenin güneydoğusunda terör örgütü PKK'ya karşı yürütülen terörle mücadele operasyonlarında söz konusu harp türü tecrübe edilmiştir. Bahsi geçen süreçte TSK'nın kazandığı deneyimler ise Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı olarak adlandırılan hareketlerde kümülatif se-

kilde artan başarıyla uygulanmıştır. Ayrıca geçen süreçte geliştirilen her yeni silahın ve donanımın da bir sonraki savaşta kullanılmaya başlanmasıyla TSK'nın meskûn mahal harbine yönelik kapasitesi artmaya başlamıştır.

Düşman Tarafından Kolaylıkla Üretilen Ölümcül Silahlar: EYP ve İHA

Geçen 20 yılda ABD'nin önce Afganistan'da gerçekleştirdiği müdahale, hemen arkasından da Irak'ta işgal süreciyle birlikte savaş alanında el yapımı patlayıcıların (EYP)

çok etkin bir şekilde düşman gruplar tarafından kullanımına denk gelindi. Teknolojinin sivilleşmesi neticesinde DDSA'lar; uzaktan kumandalı, kablolu, hareket veya ısı sensörlü çok değişik konfigürasyonlara sahip ve çeşitli düzeyde bileşenlerle tesiri güçlendirilmiş patlayıcılara kolay bir şekilde ulaşılabilir konuma geldi. Artan EYP tehdidini karşılamak için de zırhlı

personel taşıyıcıların zırh kapasitesinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar hızlandı.

Bu da beraberinde basit ama ölümcül bir silaha karşı her bir araca onbinlerce yüzbinlerce dolarlık ek donanımlar eklenmesini beraberinde getirdi.

Ayrıca artan zırh ise araçlar için daha fazla yakıt ihtiyacını ve lojistik planlamaların yenilenmesini gerektirdi. Bu da düşman unsurların kullandığı sadece basit bir silahın ordular nezdinde ne kadar önemli bir değişiklik yapılmasına etken olduğunu bizlere göstermektedir.

Aynı süreçte savaş alanında ortaya çıkan diğer bir tehdit ise insansız hava araçlarının artan varlığı olmuştur. En basit konfigürasyona sahip insansız hava araçlarından (İHA) daha karmaşık yapılara sahip İHA'ların gerek devlet gerekse DDSA'lar tarafından kullanılmaya başlanması, savaş alanındaki asimetriyi artıran bir diğer bir gelişme olmuştur. DDSA'ların elinde ciddi bir tehdide dönüşen İHA'lar, IŞİD'in Irak ve Suriye'deki saldırılarında ölümcüllüğünü göstermiştir.

Müşterek Harbin Artan Önemi

Savaş alanında yaşanan diğer önemli bir gelişme ise hem mekânsal hem teknolojik boyutta yaşanan bu gelişmeler karşısında ordular için başka bir değişimi zorunlu hale getirmektedir: Müştereklik! Eskiden tek bir alanda ve aynı düzeydeki kuvvetler arasında yaşanan savaşlar, artık birkaç alan-

da aynı anda farklı kuvvetler arasında yaşanmaktadır. Bu da birbirleriyle hareket etme kabiliyetine sahip, komuta-kontrol noktasında hızlıca karar alıp uygulayabilen bir ordu yapısına geçişi gerektirmektedir. TSK açısından müştereklik henüz yeterince tartışılmamışken, savaş alanında yaşanan değişim ABD merkezli olarak dikkate alındığında “Multi-Domain Warfare” (Çoklu Alan Savaşı) kavramının tartışılmaya başlandığı görülmektedir.

ABD’nin hala askerî açıdan başat güç olması ve NATO’daki pek çok alanda öncü ülke olması sebebiyle ilerleyen yıllarda bu kavramın NATO’da sıkça tartışılmaya başlayacağını söyleyebiliriz. Bu sebeple, TSK’nın

mevcut tartışmalarına geç kalmamak için sadece teknolojik ve kurumsal olarak değil, fikir alanında da yaşanan tartışmaları yakından takip etmesi ilerleyen yıllardaki muhtemel gelişmelere kendisini uyarlayabilmesi açısından önem taşımaktadır.

“

Yakın çevremizde deniz kuvvetleri bağlamında artan silahlanma faaliyetleri ile Hürmüz’den Doğu Akdeniz’e kadar uzanan alanda enerji ve ticaret rotalarında yaşanan gerginlikler dikkate alındığında, bölge donanmaları arasındaki rekabetin artış göstermesi beklenebilir.

”

Sonuç olarak güney komşularımızda yaşanan istikrarsızlığa bağlı olarak DDSA’ların artan sayıları, söz konusu DDSA’ların güçlenen kapasiteleri sonucunda

yarattıkları asimetrik tehditler ve Doğu Akdeniz’de yaşanan konvansiyonel silahlanma dinamikleri dikkate alındığında aynı anda farklı noktalarda konuşlanabilen, birbirinden bağımsız farklı iki savaş alanında hızlı şekilde karar alıp uygulayabilen bir komuta-kontrol mekanizmasına sahip ordu yapılanmasının öne çıktığı bir döneme girileceğini söyleyebiliriz. Yakın çevremizde deniz kuvvetleri bağlamında artan silahlanma faaliyetleri ile Hürmüz’den Doğu Akdeniz’e kadar uzanan alanda enerji ve ticaret rotalarında yaşanan gerginlikler dikkate alındığında, bölge donanmaları arasındaki rekabetin artış göstermesi beklenebilir. Bu sebeple bölge ülkelerinin kara ve hava eksenli modernizasyon faaliyetlerini sürdürdükleri; deniz kuvvetlerine yönelik büyük yatırımlar gerçekleştirdikleri bir döneme tanıklık edebiliriz. ■

